

**Відгук офіційного опонента
кандидата юридичних наук, доцента Харь Інни Олексіївни
на дисертацію Матвійця Олександра Анатолійовича**

***«Адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»***

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Обрана автором тема дисертаційного дослідження «Адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України» є надзвичайно актуальною, з огляду на масштаби економічних викликів в Україні, а також потребу у підвищенні ефективності публічного адміністрування та правоохоронної діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки.

Забезпечення фінансової стабільності та захист національної економічної системи від протиправних посягань є одним із найважливіших стратегічних завдань, які стоять на сьогодні перед державою. Таке становище вимагає комплексного реформування сфери кримінальної юстиції, а також належного організаційного та нормативного забезпечення нових інституцій.

Незважаючи на чисельні нормативно-правові акти та створення профільного відомства, правове поле у цій сфері багато в чому залишається фрагментарним, а системне теоретичне осмислення елементів адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України досі не отримало вичерпного наукового опрацювання. Це суттєво ускладнює як повсякденне правозастосування, так і стратегічну інституційну координацію діяльності органів публічної влади.

Актуальність дослідження зумовлена також тим, що правопорушення в економічній сфері не лише завдають безпосередньої фінансової шкоди державній системі, а й підривають правову довіру суспільства та бізнес-середовища до публічних інституцій. Розбудова української державності безпосередньо пов'язана із реформуванням законодавства, підвищенням ефективності діяльності владних суб'єктів та напрацюванням дієвих механізмів

взаємодії з іншими державними інституціями. У цьому контексті проведене О.А. Матвійцем наукове дослідження має важливе значення для систематизації підходів до правового визначення статусу БЕБ в межах науки адміністративного права та вдосконалення нормативної бази, що регулює відносини у відповідній сфері. Робота не лише поглиблює теоретичне розуміння правової природи Бюро, а й має суттєвий практичний потенціал для нормотворчої та правозастосовної діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, які сформульовані у дисертації.

Дисертант поставив за мету встановити на основі комплексного аналізу наявних наукових та нормативних джерел особливості адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України, виявити ключові проблеми його реалізації та надати аргументовані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства. Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало, чітко відображають логіку наукового пошуку і повністю відповідають вимогам МОН України.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений раціональною, внутрішньо узгодженою та логічною структурою дисертаційної роботи, яка послідовно розкриває зміст поставлених завдань. Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації становлять фундаментальні праці провідних вітчизняних фахівців у галузі адміністративного права та процесу, фінансового права, а також загальної теорії правового статусу державних органів. Нормативною основою дослідження є Конституція України, Закон України «Про Бюро економічної безпеки України», Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» та інші чинні законодавчі та підзаконні акти, що регулюють державне управління у безпековій сфері.

Оцінюючи обґрунтованість результатів дисертаційного дослідження О.А. Матвійця, слід відзначити, що така характеристика забезпечена повною мірою завдяки коректному та збалансованому використанню методів наукового пізнання. У роботі використано широкий спектр загальнонаукових та

спеціальних юридичних методів. Зокрема, автор демонструє добре володіння діалектичним методом (при визначенні місця БЕБ в системі органів влади), системно-структурним та структурно-функціональним методами (під час аналізу гарантій діяльності), а також порівняльно-правовим, формально-юридичним методами та методом класифікації. Їх застосування обумовлене системним підходом, що дало дисертанту можливість досліджувати правові проблеми в єдності їхнього глибокого соціального змісту і чіткої юридичної форми. Обґрунтованість і достовірність результатів роботи підкріплюється належним якісним підбором емпіричної бази, аналізом Стратегії інституційного розвитку БЕБ, а також офіційними довідками та актами про впровадження наукових результатів у практичну діяльність територіальних управлінь БЕБ та у навчальний процес.

Достовірність і наукова новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Зміст дисертації характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем забезпечення ефективності адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України. До факторів, що обумовлюють достовірність та обґрунтованість дослідження, необхідно віднести і досить вдало обрану структуру дисертації, яка чітко відображає логіку викладу змісту роботи.

Визначаючи обґрунтованість та наукову новизну основних наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації, слід по чергово ознайомитись із її структурними елементами для формування уявлення про ступінь дотримання автором методології та найкращих практик наукового дослідження:

У розділі 1 «ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ» на підставі ґрунтовного аналізу теоретичних підходів до розуміння сутності

адміністративно-правового статусу суб'єктів публічного управління запропоновано авторське комплексне визначення поняття адміністративно-правового статусу БЕБ. Його доцільно розглядати як сукупність закріплених нормами адміністративного права функціональних та організаційних елементів, а також універсальних принципів, які інтегративно визначають правове становище Бюро у сфері адміністративних правовідносин. Окремо у розділі досліджено місце БЕБ у загальному державному апараті та доведено, що воно є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом. Автор методологічно правильно підходить до аналізу колізійних питань реалізації принципу неупередженості. Ним переконливо виявлено недолік чинного законодавства, який полягає у відсутності чітких пріоритетів у ситуаціях, коли стратегічні інтереси держави входять у пряму суперечність з охоронюваними законом правами та інтересами фізичних і юридичних осіб. Такий підхід характеризує прагнення автора відійти від формального перенесення стандартних правоохоронних принципів (зокрема, принципів ДБР) у площину фінансово-економічної безпеки.

У розділі 2 «ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЕЛЕМЕНТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ», який структурно складається з трьох підрозділів, автором визначено особливості компетенційного наповнення діяльності Бюро крізь призму цільового впливу на правопорушення, що посягають на стабільне функціонування економіки держави. Цей вплив характеризується нормативно визначеними завданнями, функціями та комплексом державно-владних повноважень. Дисертантом обґрунтовано, що стратегічна мета діяльності БЕБ має відображати кінцевий результат – забезпечення економічної безпеки держави шляхом виявлення, мінімізації та ліквідації ризиків із застосуванням найкращих світових практик. Особливу увагу приділено функціям Бюро. Поряд із законодавчо закріпленими (правоохоронною, аналітичною, економічною, інформаційною), автор здійснив наукове моделювання та обґрунтував виокремлення превентивної, прогностичної та нормотворчої функцій. Подальший науковий пошук автора

дозволив чітко розмежувати легальний вплив Бюро та недопущення недобросовісної державної практики. Здобувач доводить, що надання БЕБ рекомендацій суб'єктам господарювання щодо перегляду укладених ними договорів за відсутності чіткого законодавчого регулювання може сприйматися у бізнес-середовищі як незаконний тиск на бізнес. Також аргументовано позицію щодо недоцільності деталізації повноважень БЕБ у сфері оперативно-розшукової діяльності безпосередньо в його профільному законі, натомість запропоновано обмежитися загальною відсильною нормою до спеціального законодавства.

У розділі 3 «ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЕЛЕМЕНТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ» детально досліджено організаційні засади побудови закладу, особливості його створення, структури, кадрового забезпечення, контролю, гарантій та юридичної відповідальності. Автор концентрується на тому, що організаційний блок є похідним від функціонального, і саме виконувані завдання мають визначати параметри внутрішньої побудови органу. З метою підвищення ефективності системи управління та її прозорості, дисертантом обґрунтовано необхідність створення при БЕБ Науково-консультативної ради та дорадчих колегій як колегіальних органів управління. Вагомим елементом розділу є переосмислення системи суб'єктів контролю за діяльністю Бюро. Здобувач доводить необґрунтованість усунення Президента України від контрольних функцій і, спираючись на Конституцію України, обґрунтовує правомірність здійснення Главою держави нагляду за БЕБ як елементу забезпечення національної безпеки з обов'язковим запровадженням процедури щорічного звітування Директора Бюро. З метою зміцнення внутрішніх антикорупційних та етичних засад, автором запропоновано нормативно закріпити право аналітика БЕБ на самовідвід у разі виникнення особистого інтересу при створенні аналітичного продукту, що дозволить мінімізувати суб'єктивний фактор у правоохоронній аналітиці.

Зауваження за змістом дисертації. Однак, як і при дослідженні будь-якої складної і нової теоретичної проблеми, у дисертації міститься ряд спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрямами подальшої розробки даної проблеми. Зокрема:

1) У дисертації, попри багаторівневий аналіз елементів адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України, не завжди чітко розмежовано базові категорії компетенційного блоку. Розглядаючи у Розділі 2 нормативно визначені та авторські функції та повноваження Бюро, здобувач подекуди вживає поняття «функція» та «повноваження» як взаємозамінні категорії, що може спричинити термінологічну плутанину й ускладнити нормативне застосування запропонованих теоретичних моделей. Зазначене питання є особливо важливим у публічно-правовій сфері, де кожна з цих категорій має чітке законодавче значення, а повноваження є лише інструментом реалізації конкретної функції державного органу. Більш чітка дефінітивна рамка у підрозділах 2.2 та 2.3 сприяла б посиленню наукової обґрунтованості роботи.

2) Дослідження носить в основному внутрішньодержавний характер, орієнтований на аналіз чинного законодавства України та Стратегії інституційного розвитку БЕБ. Обґрунтовуючи стратегічну мету діяльності Бюро, автор справедливо наголошує на необхідності *«застосування найкращих світових практик»* у сфері виявлення та мінімізації економічних ризиків. Разом з тим, розгорнутий порівняльно-правовий аналіз із зарубіжними моделями правового регулювання статусу аналогічних суб'єктів економічної та фінансової безпеки (наприклад, досвіду країн ЄС або США) у тексті роботи поданий фрагментарно. Урахування європейського досвіду функціонування фінансових розслідувань могло б суттєво поглибити наукову базу роботи та зробити запропоновані автором висновки щодо реформування БЕБ більш переконливими.

3) Обґрунтовуючи у Розділі 1 сутність та структуру принципів адміністративно-правового статусу БЕБ, автор докладно аналізує потенційний конфлікт між принципом неупередженості та інтересами держави й особи. Констатує недолік законодавства, яке не визначає пріоритет інтересів у разі їхньої суперечності, здобувач, проте, обмежується лише загальним висновком та майже не наводить чітких прикладів практичного розв'язання таких колізій у правозастосовній діяльності. Такий суто доктринальний підхід дещо позбавляє цей фрагмент дослідження практичного виміру та залишає дискусійним питання про те, якими саме нормативними критеріями має керуватися посадова особа БЕБ при виникненні подібного конфлікту інтересів.

4) У тексті дисертації, зокрема в підрозділі 2.2 при дослідженні функцій Бюро економічної безпеки України, відчутна перевага описового стилю викладу над аналітичним. Окремі фрагменти, де характеризуються правоохоронна, аналітична, економічна та інформаційна функції БЕБ, нагадують реферативне узагальнення положень статті 1 профільного Закону «Про Бюро економічної безпеки України» без достатнього рівня глибокого критичного аналізу, власної авторської оцінки чи спроб теоретичного переосмислення існуючих наукових позицій вітчизняних дослідників. У ряді випадків цитування науковців (зокрема щодо класифікації функцій) не супроводжується належним контекстуальним осмисленням, що дещо знижує ступінь наукової новизни у викладенні окремих параграфів Розділу 2.

5) Виносячи на захист положення про необхідність наділення Президента України повноваженнями стосовно контролю за діяльністю БЕБ та обов'язком Директора Бюро подавати Главі держави щорічний звіт, автор посилається на норми Конституції України в аспекті забезпечення національної безпеки. Водночас, поза увагою дослідника залишився детальний аналіз конституційно-правових засад функціонування органів виконавчої влади та позиції Конституційного

Суду України щодо меж повноважень Президента у системі центральних органів виконавчої влади. Дане положення потребує додаткової аргументації у межах наукової дискусії, оскільки БЕБ нормативно визначено саме як центральний орган виконавчої влади, підконтрольний Кабінету Міністрів України.

Висловлені зауваження характеризують складність досліджених проблем, багато в чому мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи О.А. Матвійця, а здійснений автором творчий пошук заслуговує на підтримку.

Вдалий і логічно поєднаний вибір у дослідженні питань, їх актуальність, розумне співвідношення теоретичних міркувань та прикладів з практики, чіткість викладу матеріалу, аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчать про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях за темою дисертації

Основні теоретичні та практичні положення дисертаційного дослідження О.А. Матвійця повною мірою відображено в опублікованих працях здобувача. Загалом за темою дисертації опубліковано 7 наукових праць, серед яких: 4 статті у провідних наукових фахових виданнях України (всі статті належним чином зареєстровані та мають цифрові ідентифікатори DOI), а також 3 тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях (Тернопіль, Львів, Ужгород).

Представлення результатів наукової роботи у пресі є цілком достатнім. Кількість публікацій здобувача, їх загальний обсяг, наукова якість та повнота розкриття змісту дисертаційного дослідження повністю відповідають вимогам МОН України. Спрямованість наукових видань та конференцій, де здійснювалася апробація, чітко вказують на те, що дисертація пройшла належне громадське та професійне обговорення, є самостійною науковою працею і має завершений характер.

Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення одержаних О.А. Матвійцем результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертаційному дослідженні теоретичні положення, висновки та законодавчі пропозиції сприятимуть суттєвому уточненню адміністративно-правового статусу БЕБ та підвищенню ефективності системи забезпечення економічної безпеки держави.

Отримані в ході наукового пошуку результати мають вагому прикладну цінність і можуть бути використані:

1. У правотворчій діяльності – як методологічний вектор та прикладний інструментарій при підготовці нових нормативно-правових актів чи внесенні змін і доповнень до Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» та Закону України «Про центральні органи виконавчої влади».

2. У правозастосуванні – безпосередньо у практичній діяльності центрального апарату та територіальних управлінь БЕБ, органів фінансового та податкового контролю, нагляду і моніторингу з метою оптимізації інформаційно-аналітичної та правоохоронної роботи.

3. В освітньому процесі та науково-дослідній сфері – у вищих навчальних закладах при вивченні профільних освітніх компонентів «Адміністративне право України», «Органи кримінальної юстиції в Україні», «Адміністративно-правове забезпечення правоохоронної діяльності» та при підготовці відповідних навчальних посібників і підручників.

Відсутність порушень академічної доброчесності

Дисертація О.А. Матвійця є самостійною кваліфікаційною науковою роботою, що містить глибокі авторські висновки та рекомендації, виставлені для публічного захисту. Використання ідей, результатів, концепцій та текстових фрагментів інших дослідників супроводжується коректними, точними та розгорнутими посиланнями на відповідні джерела. У роботі повністю відсутнє привласнення чужих наукових результатів, фактів академічного плагіату чи текстових запозичень без належного оформлення цитування не виявлено.

Автором суворо дотримано норми чинного законодавства України про авторське право та суміжні права.

Таким чином, у дисертації О.А. Матвійця на тему **«Адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України»** відсутні порушення академічної доброчесності.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам МОН України

Викладене дозволяє зробити висновок, що дисертація **«Адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України»** є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для науки адміністративного права, тобто повністю відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 р. № 283) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Матвієць Олександр Анатолійович – на основі публічного захисту заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач відділу аспірантури та докторантури
Київського університету
інтелектуальної власності та права

І.О. Харь